

UIT HET AANTEKENBOEK VAN J.B. SCHOEMAKER 7

Behalve een rekeningenboek liet dokter Schoemaker (geb. 1799, overl. 1879) ook een aantekenboek na. Het boek begint in 1848 en loopt door tot 1875. Enige van de aantekeningen in het Dagboek en andere archivalia van de heelmeeester komen in deze kleine reeks aan de orde.

In de nalatenschap van heelmeeester A.H. Schoemaker komen we een verslag tegen over een opvallend gebeuren in de kern van het dorp Borne. In het boekje "Jan Bernard Schoemaker, Een Twentse Heelmeeester in de negentiende eeuw" (waarvan nog enkele exemplaren in de handel verkrijgbaar zijn) wordt bedoeld geval door drs A. Hottenhuis reeds beschreven. Omdat het zo'n bijzonder geval is willen we het U graag, zij het beknopt, opnieuw vertellen.

Recht van overpad, "dat het de smaken mag" J.B.F.L. 1998.

Het verhaal gaat over een geval van “Recht van overpad”, waar we in deze vorm nu niet meer mee te maken zouden kunnen krijgen. De affaire speelt zich ergens in oud Borne af op een plaats waar een aaneengesloten rij huizen was. Het was daarom niet mogelijk, anders dan door die huizen, de achtergelegen tuinen te bereiken. Nu was het zo, dat er achter een der huizen een groentetuin lag die verhuurd was aan een inwoner van Borne die niet in het betreffende huis woonde. Als hij dus naar zijn tuintje wilde, moest hij door het huis naar zijn tuin gaan en bewoners hadden, door gewoonterecht, de plicht hem door te laten!

Het woonhuis was normaal bewoond en had, zoals gebruikelijk in die tijd, geen gang of een andere doorgaande mogelijkheid om achter het huis te komen. De kamers waren gewoon achter elkaar gebouwd en je viel er met de deur in huis. Zo kon het gebeuren dat de aan- en afvoer van tuinbenodigdheden of de oogst van de tuin, per kruiwagen of (draag-)baar door het huis gereden werden. In het seizoen waarin de grond verbeterd moest worden was dat soms een kruiwagen mest!

memoria
 Ik onder ander gekantte markt Lubbert
 bekanna
 Kolenaar oud te wesen ongereet 30 jaars
 en bekanna dat mijn overleden vader gerint =
 Kolenaar een stukken land van de medene
 En hijs haar vader lange jaren in huer mijn
 gebruik heet gekant en Logo in den klumpen
 gaardant en met in de bitles ^{gordon} onder
 met of gebragt en vruigen of gehalot. bapiden
 het hijs van gerint smit na de bante vome
 weidene en hijs haar hijs en; en ik ben allet
 biver achtig bij de weidene. En hijs gemist omelwaite
 maar naft gekant dat de mist weegt over
 anders ciffers. Zien en gerat en tot een
 tijken van waarmede hebbe ik het met
 mijn eigen hand onder gekant markt
 in de boren Borne den 26 septem 1900
 dit is het x markt van Lubbert kolenaar
 Ik jian kamalnek bekanna oud te
 wesen 46 jaars en bekanna ook noffens
 als Lubbert kolenaar hier boren.

Ik jian kuyper gelagte en verklaare
 de waarheid dat ik in het jaars 1940 of kort
 daar an ben kommen woenen bij een oud
 man in de aarde. Siedel van dat hijs daarme
 andries ciffers vome die doantep tijt dat
 land van de weidene en hijs haar vader
 in huer in het gebruik had de daer de
 weidene een hijs mit de meesters president
 na het land te hebben on de oude man vome
 heet het vome land lange on en vome
 jaars in het gebruik gehad en ik ook
 lange on en vome de jaars hebben
 bij hem en in die langere jaars
 met met grote deur ghids en meenak hebbe
 door het hijs geschooren op een knuemaagen
 en open kanne helpen door het hijs draagen
 na dat land welk hijs staat. Schied lang
 de grond van andries ciffers en hadden het
 met velle megr gemak en in den leuwigheid
 kunnen heu brengen om die grond die nu
 andries ciffers heet maar ik hebbe naaft
 van de oude man gehort dat daar na dat
 land van de weidene een hijs mit
 den levigte mest weeg gaat om die grond
 van andries ciffers en kan derhalven ook
 mit geloosind dat de weidene een hijs daer
 nu ook wegt over het land van andries ciffers

Over tijdstippen waarop de tuinbewerker het recht had door het huis te gaan waren geen afspraken gemaakt. Zo kon het gebeuren dat de bewoners net aan het eten waren als de tuinman met een vrachtje mest door de kamer kwam. Hij zal best tijdens het passeren hebben gezegd: “Dat het oe smaken mag”, maar de bewoners zullen zo’n actie wel niet erg gewaardeerd hebben... Over hun reacties worden echter geen mededelingen gedaan! Wel is er een rechtszaak over dit geval geweest, maar over de uiteindelijk uitspraak, na hoor en wederhoor van enkele met naam genoemde getuigen, tasten we in het duister.

J.B.F. Leuverink.

Iej könt nich langer vrea hebben as 'n noaber het toolöt